

Posudek diplomové práce

Autor diplomové práce: Mgr. Martina Dokoupilová

Název diplomové práce: Filosofický realismus v knihovnictví a informační vědě v koncepci Birgera Hjørlanda

Vedoucí DP: Mgr. Denisa Kera, PhD.

Oponent: Mgr. Petra Jedličková

Hodnocení: výborně, předloženou diplomovou práci doporučuji k obhajobě

Cíl práce:

Hlavním cílem práce je představit přístup dánského teoretika knihovnictví Birgera Hjørlanda k teoriím realismu v jejich aplikaci na konkrétní oblasti, kterými se zabývá informační věda, zejména pořádání znalostí a vyhledávání informací. Zadání práce je přesné, vymezená problematika, kterou má diplomová práce řešit, je pro obor INSK vysoce relevantní, neboť přináší aktuální téma, propojení filosofie vědy a informační vědy a dále diskutuje zažitá paradigmatu informační vědy.

Shoda se zadáním diplomového úkolu:

Práce podrobně rozpracovává všechny body zadání diplomového úkolu, zadání bylo splněno.

Struktura práce:

Práci tvoří tři logické celky, které představuje 8 kapitol; první logický celek je úvod, tedy předmluva, ve které studentka vysvětluje svůj vztah k tématu a důvody pro jeho výběr k DP a dále představuje osobnost Birgera Hjørlanda a epistemologické filosofie (empirismus, racionalismus, pozitivismus). Jádrem práce pak tvoří kapitoly věnované aplikaci popsaných filosofických přístupů na konkrétní oblasti informační vědy, tedy vyhledávání informací a pořádání znalostí. Za třetí část práce považuji závěr a seznam použité literatury.

Autorka otevírá téma, které je bezpochyby přínosem pro informační vědu; zároveň se pouští do náročného teoretického dokazování. Za největší přínos práce považuji – kromě tématu samotného – i fakt, že se autorka soustavně pokoušela obecné filosofické myšlenky vztahovat na oblast knihovnictví a informační vědy a neustále tak propojovat filosofii s knihovnickou praxí. Obecně lze říci, že u většiny dílčích částí textu (podkapitoly a kapitoly) by bylo potřeba více kritického shrnutí a především reflexe současné teorie a výzkumu v knihovnictví a informační vědě vzhledem ke skutečnostem předkládaným Birgerem Hjørlandem (často totiž jeho tvrzení v textu stojí bez této reflexe, což vyvolává dojem, že se daná problematika v knihovnictví a informační vědě vůbec neřeší, případně že Hjørland přichází s nějakou novinkou). Srovnání Hjørlandovy teorie s relevantními teoriemi knihovnictví a informační vědy by však daleko přesahovalo rámec diplomové práce, lze však o tom uvažovat jako o tématu pro práci disertační.

Druhou výtkou je nedostatek analytického pohledu, chybějící srovnání s jinými přístupy a autory a na něm založená argumentace. Text obsahuje řadu velmi strohých, odvážných, někdy až zavádějících tvrzení, která však nejsou nijak podepřena citacemi či ještě lépe konkrétními argumenty. Obecně u takto teoretické práce se zdá počet citací v textu velmi nízký.

Poznámky k obsahové stránce práce:

- evidence based movement má dle tvrzení autorky „slabý ohlas“ v informační vědě (str. 20), to je ovšem věc názoru, jedna z velmi silných oblastí aplikace informační vědy, informační služby, ve kterých je tento přístup naopak dominantním;
- na str. 21 jsou zmiňováni autoři, kteří aplikují pozitivistické přístupy v informační vědě (i praxi) a je zde o nich uvedeno, že „nikdo [z nich] nepředkládá žádnou výraznější argumentaci týkající se prospěšnosti [positivismu v knihovnictví a informační vědě]“ –toto poněkud zjednodušené a obecné tvrzení by však bylo potřeba podložit buď konkrétní argumentací případně alespoň odkazem na sekundární literaturu (např. zdroj, který tyto autory z tohoto hlediska zkoumá a podrobuje kritice);
- str. 28, poslední odstavec: „termín dokument se považuje za obecně použitelný“ je poněkud podivné tvrzení, termín dokument se v informační vědě používá vedle informace snad nejčastěji, je tedy potřeba vysvětlit, co je zde onou „použitelností“ vlastně míněno resp. jak je tento termín vymezen vzhledem k ostatním entitám popisovaným v textu DP; celý následující text až do konce podkapitoly připomíná spíše výpisky z literatury než logický výklad problému vyhledávání, není shrnut problém dokumentu, předmětová analýza navazuje, aniž by byla tato vazba na předchozí text vysvětlena;
- str. 42: definice předmětové analýzy není přesná, je třeba uvést, jaké jsou výstupy předmětové analýzy (výraz „předmětové reprezentace“ je vágní) a především uvést tento termín v kontextu terminologie užívané v tradici informační vědy u nás; jaký vztah má tento termín k identifikačnímu popisu a selekčním jazykům?

Volba informačních zdrojů:

Seznam použité literatury obsahuje pouze 19 záznamů, což je na DP poněkud málo. Zdroje tvoří z převážné většiny (15) práce Birgera Hjørlanda. Vzhledem k tématu práce však považuji obě tyto skutečnosti za akceptovatelné; studentka také pracovala převážně s anglicky psanou literaturou neboť zdroje k tomuto tématu v češtině jsou zřejmě omezené.

Stylistická úroveň práce:

Po této stránce nemám k práci výhrady.

Formální úprava práce:

Po formální stránce je práce přehledně a logicky členěná. Uvádím pouze drobné poznámky:

- bylo by vhodnější použít jiný formát/normu pro citace pod čarou, neopakovat pokaždé celý bibliografický záznam, který je uveden v Seznamu použité literatury;
- citace a/nebo jedna věta by neměly tvořit odstavec (až na výjimky jako jsou úvody, motta, uvedené citace předchozím odstavcem apod.), obojí se v práci vyskytuje poměrně často;
- v poznámce 1 a na str. 31 v posl. odstavci je překlep ve jménu autora;
- formální úprava citací přímo v textu není jednotná (použití kurzívy versus příklad posledního odstavce strany 6);
- překlep str. 19, druhá řádka odspodu;
- str. 22, první věta odstavce „Pozitivistické předpoklady...“ nedává smysl, navíc tvrzení, že pozitivistický přístup k indexování z něj dělá nedůležitý úkol, není přesné, autorka mohla zvolit vhodnější pojmenování problému;
- podobný problém mám s tvrzením na str. 36, kde je uvedeno, že „většina výzkumů relevance ignoruje citační analýzu“, což zcela jistě nebude pravda, resp. je potřeba zvolit přesnější vyjádření a v případě takto strohé odsouzení jej podepřít silnou argumentací;

- str. 23, poslední věta nedává smysl, přístup nemůže hájit své názory, odlišnost sama o sobě přeci není chybou;
- str. 24, poslední věta: „vzdělávací zázemí a profesionální role“ jsou zřejmě chybně přeložené výrazy z angličtiny, mělo by spíše jít o „dosažené vzdělání“ nebo „úroveň vzdělání“ a „profesní zařazení“;
- str. 63 (a dále) „výzkumu IV“ má být zřejmě „výzkumu KIV“, neboť není možné „krátit“ zavedenou zkratku, používá-li text striktně KIV pro knihovnictví a informační vědu, nemůže pak použít IV s automatickým předpokladem, že bude tato zkratka interpretována jako „informační věda“; vzhledem k tomu, že je v textu používán jak výraz „knihovnictví a informační věda“ tak „informační věda“, bylo by dobré vysvětlit, proč není v textu užito pouze jednoho z těchto dvou výrazů resp. jaký je případně rozdíl, k čemu se tedy analýza vztahuje, užívá-li dvou označení teoretické disciplíny;
- evidenční list pro výpůjčky DP byl omylem vložen před závěr práce;

Doplňující otázky pro obhajobu:

Kromě zodpovězení otázek vyplývajících z výše uvedených výtek prosím o názor autorky, který v textu DP poněkud postrádám: často je zmiňováno, s čím Birger Hjørland souhlasí, resp. ještě častěji, co odmítá, málokdy je však vysvětleno proč něco odmítá a zcela chybí postoj autorky k tomuto odmítání. Jaký je tedy odborný postoj autorky k aplikaci filosofického realismu Birgera Hjørlanda na identifikační popis v době digitalizace, internetu a nových médií? Jak má informační věda přistupovat k identifikačnímu popisu elektronických, hypermediálních dokumentů a ke kvalitě a efektivitě jejich vyhledávání?

V Praze, dne 13. 1. 2007

Petra Jedličková

